

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Milady Tomkové a soudců JUDr. Bohuslava Hnízдила a JUDr. Brigity Chrástilové v právní věci **žalobce M. M.**, zastoupeného JUDr. Karlem Kýčkem, advokátem, se sídlem Masarykova 537/7, Teplice, proti **žalované České správě sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem č. j. 41 Ca 99/2002 - 33 ze dne 14. 10. 2003,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá**.

II. Žalovaná **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

III. Odměna JUDr. Karla Kýčka, advokáta ustanoveného zástupcem žalobce pro řízení o kasační stížnosti, **se určuje** částkou 650 Kč; odměna budiž vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu k rukám advokáta do 60 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

Žalobce (dále jen „stěžovatel“) podává kasační stížnost proti shora označenému rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem, kterým byla zamítnuta jeho žaloba proti rozhodnutí žalované České správy sociálního zabezpečení ze dne 15. 1. 2002; tímto správním rozhodnutím žalovaná zamítla žádost stěžovatele o přiznání plného invalidního důchodu

proto, že nesplnil jednu z podmínek nároku na plný invalidní důchod, kterou je získání potřebné doby pojištění.

V kasační stížnosti stěžovatel namítá důvody uvedené v § 103 odst. 1 písm. a) a b) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), tedy nesprávné právní posouzení otázky soudem v předcházejícím řízení a nedostatky ve zjišťování skutkového stavu věci před správním orgánem, pro které měl soud napadené správní rozhodnutí zrušit. Nesprávné posouzení právní otázky má spočívat v tom, že stěžovatel byl zbaven svého práva podílet se aktivně na důchodovém pojištění, a to proto, že byl nedůvodně omezen na svobodě a vykonával vazbu, přičemž s výjimkou dvou případů nebyl odsouzen. Pokud vykonával trest odnětí svobody, neměl možnost o zařazení do práce požádat, neboť by práci vzhledem ke své osobě a předchozím trestním stíháním stejně nedostal, a to i v souvislosti s jeho špatným zdravotním stavem, který téměř vylučuje stěžovatele v rámci výkonu trestu odnětí svobody zaměstnat, a to na jakékoliv pracovní pozici. V roce 1990 vykonával stěžovatel vazbu ve věznici v L., dále pak až do roku 1991 po dobu 20 měsíců tamtéž. V roce 1992 byl opět vazebně stíhán, po dobu dvou let byl opět ve věznici v L., odsouzen nebyl. V roce 1994 vykonával vazbu ve věznici R. a V., trestní stíhání bylo zastaveno. V letech 1995 - 1996 byl opět stíhán a vykonával vazbu nejprve v délce 14 měsíců, pak 6 měsíců a následně dalších 6 měsíců. V žádném z těchto případů nebyl odsouzen. V roce 1999 byl pravomocně odsouzen Okresním soudem v Chebu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání dvou let (zde nepracoval z důvodů výše uvedených). Stěžovatel tedy tvrdí, že byl nedůvodně omezen na osobní svobodě, a proto mu bylo odepřeno právo, které by mu zcela jistě jinak vzniklo, neboť pokud by na svobodě omezen nebyl, stěžovatel by zcela nepochybně byl v řádném pracovním poměru. Stěžovatel krajskému soudu vytýká, že se těmito skutečnostmi nezabýval a ověřoval pouze, zda byl stěžovatel v době výkonu vazby či trestu zapojen do pracovní činnosti. Dále v kasační stížnosti uvádí, že podmínka doby pojištění je v zákonu o důchodovém pojištění (č. 55/1995 Sb.) uvedena v § 38, nikoliv v § 39, jak uvedl krajský soud v odůvodnění rozhodnutí.

Žalovaná ke kasační stížnosti uvedla, že se domnívá, že byla podána opožděně a sdělila, že stěžovatel požádal o odstranění tvrdosti zákona.

Ze správního spisu Nejvyšší správní soud zjistil, že stěžovatel požádal dne 12. 9. 2001 o plný invalidní důchod, poté byl příslušným postupem uznán plně invalidním s datem vzniku invalidity 5. 4. 2001. Rozhodnutím ze dne 15. 1. 2002 byla jeho žádost o plný invalidní důchod zamítnuta, neboť v rozhodném období (deseti let před vznikem invalidity) nezískal potřebných pět roků pojištění, jak požaduje § 40 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Ze žádosti o plný invalidní důchod a osobního listu důchodového pojištění vyplývá, že v období, které je pro věc rozhodující, tedy v letech 1991 - 2001, stěžovatel neprokázal žádné jiné doby pojištění než doby vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání (3 roky 178 dnů).

Krajský soud zamítl stěžovatelovu žalobu, neboť z evidence žalované ani z dokazování, které provedl sám soud (zprávy Vězeňské služby v P. ze dne 23. 4. 2002, 29. 4. 2002, věznice M., O. a P. – P.) nebyly zjištěny žádné doby pojištění, které by bylo možno v letech 1991 - 2001 hodnotit pro nárok na plný invalidní důchod. Doby pojištění, které stěžovatel získal v předchozím období (před rokem 1991) nejsou pro posuzovanou věc relevantní. Pro právní posouzení krajský soud aplikoval ustanovení §§ 38, 39 a 40 zákona o důchodovém pojištění (č. 155/1995 Sb.) upravující podmínky nároku na plný invalidní důchod.

Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost jako včas podanou (napadené rozhodnutí bylo stěžovateli doručeno 15. 12. 2003, kasační stížnost byla podána u krajského soudu 17. 12. 2003, tedy včas). Kasační stížnost byla podána oprávněnou osobou, která byla účastníkem řízení, z něhož napadené rozhodnutí vzešlo (§ 102 s. ř. s.). Ustanovený advokát stěžovatelův kasační stížnost doplnil 31. 3. 2004. Nejvyšší správní soud je vázán rozsahem a důvody kasační stížnosti (§ 109 odst. 2 a 3 s. ř. s.), ledaže by zjistil důvody, které jej opravňují přezkoumat rozhodnutí z moci úřední. Tyto důvody soud nezjistil.

Spornou otázkou, která je středobodem kasační stížnosti a byla posuzována i v předchozím řízení soudním, je rozsah dob pojištění, které stěžovatel získal v období deseti let před vznikem plné invalidity, a které představují podmínku sine qua non pro vznik nároku na plný invalidní důchod. Podle § 38 zákona o důchodovém pojištění je třeba pro nárok na plný invalidní důchod splnit dvě podmínky, jednak musí být pojištěnec plně invalidní, jednak musí získat potřebnou dobu pojištění. Potřebná doba pojištění (§ 40 cit. zákona) se zjišťuje u pojištěnce ve věku nad 28 let z deseti let před vznikem invalidity a činí u takového pojištěnce 5 roků. Dobami pojištění před 1. 1. 1996 jsou doby zaměstnání získané před tímto datem podle předpisů platných před tímto dnem (tedy podle zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení), po 31. 12. 1995 jde o doby účasti na pojištění osob uvedených v § 5 odst. 1 písm. a) až l) a § 6 citovaného zákona. Pro stěžovatele z citovaných ustanovení plyne, že pojištěn mohl být například jako zaměstnanec v pracovním poměru, osoba zařazená k pravidelnému výkonu prací ve výkonu trestu odnětí svobody nebo ve vazbě, anebo například za určitých podmínek jako uchazeč o zaměstnání (po 31. 12. 1995 je doba evidence uchazečů o zaměstnání dobou náhradní - § 12 zákona o důchodovém pojištění). Účast na pojištění je povinná pro osoby uvedené v § 5 citovaného zákona (jedná se o 22 typů činností, které podléhají povinnému pojištění). Stěžovatel v kasační stížnosti nezpochybňuje rozsah dob, které mu byly vykázány v evidenci žalované jako doby pojištění z titulu evidence uchazeče o zaměstnání, ani nečiní sporným fakt, že ve vazbě a ve výkonu trestu, v nichž jak sám uvádí strávil po roce 1990 přibližně devět let, nebyl zařazen k pravidelnému výkonu prací. Požaduje na soudu, aby zkoumal, z jakého důvodu nevykonával ve vazbě a výkonu trestu práce, popřípadě aby se zabýval důvody, pro které byla jeho trestná činnost vyšetřována za současného uvalení vazby, aniž by byl, jak uvádí, ve většině případů odsouzen. Dovozuje pak, že byl na svobodě omezen neoprávněně a že kdyby se tak nestalo, jistě by byl zaměstnán a tedy i účasten důchodového pojištění.

Nejvyšší správní soud nejdříve předesílá, že neexistuje žádné právo „být pojištěn“, jehož odnětí se stěžovatel dovolává. Důchodové pojištění v České republice je obligatorní, tj. povinné pro fyzické osoby, které vykonávají určité typy činností, zákonem přesně vymezené; jde převážně o typy výdělečné činnosti, z níž za účelem financování vyplácených důchodů je odváděno pojistné. Úkolem žalované a případně soudu může být pouze zjistit, zda fyzická osoba takovou činnost vykonávala, ale nikoliv již, zda ji nevykonávala a z jakých důvodů. Příčiny, proč někdo pracuje, a jiný nikoliv, mohou být značně rozličné. Tržní prostředí demokratického státu nemůže zaručit každému „právo na práci“ v pojetí, jak bylo deklarováno před rokem 1989. Ústavní pořádek našeho státu zaručuje každému jedinci jednak právo získávat prostředky pro své životní potřeby prací (čl. 26 odst. 3 Listiny základních práv a svobod), jednak pro toho, kdo se ocitne v hmotné nouzi, právo na zabezpečení pomoci nezbytné k zajištění základních životních podmínek (čl. 30 odst. 2 Listiny základních práv a svobod). Právo na přiměřené hmotné zabezpečení při nezpůsobilosti k práci (tedy na invalidní důchod) je však konstituováno jako nárok, který má nahradit výpadek v příjmech z výdělečné činnosti, který nastal z důvodu zhoršení zdravotního stavu. Je oprávněným

požadavkem, pokud zákon vyžaduje určitou dobu pojištění, a to diferencovaně podle věku pojištěnců, dosaženou před vznikem invalidity. Smyslem důchodu je nahradit výdělek, který pojištěnci z důvodu zhoršení zdravotního stavu uchází. V posuzované věci však stěžovatel podle osobního listu důchodového pojištění pracoval naposledy 6. 1. 1990. Co by bylo, kdyby stěžovatel nebyl po roce 1990 téměř devět let ve vazbě a výkonu trestu, tedy zda by byl za jiných okolností zaměstnán a tedy účasten důchodového pojištění, je holou spekulací.

Požadavek stěžovatele, aby soud zkoumal, z jakých příčin nebyl ve výkonu vazby či trestu odnětí svobody zařazen k pravidelnému výkonu prací je proto irrelevantní a pro posouzení podmínek nároku na plný invalidní důchod bez významu. Pokud se stěžovatel domnívá, že byl na svobodě omezen nedůvodně, existují právní prostředky, jejichž prostřednictvím se může domáhat satisfakce. To však není úkolem správního soudnictví.

Nejvyšší správní soud tedy uzavírá, že krajský soud v posuzované věci užil správné právní normy, přiléhavě je vyložil a nedopustil se tedy pochybení, které mu stěžovatel vytýká. Žádné konkrétní námitky vůči zjišťování skutkového stavu žalovanou, pro které měl soud napadené správní rozhodnutí zrušit, v kasační stížnosti stěžovatel neuvedl, ač avizoval i uplatnění důvodu uvedeného v § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s. Kasační stížnost byla proto jako nedůvodná zamítnuta (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

O nákladech řízení Nejvyšší správní soud rozhodl podle § 60 odst. 1, 2 ve spojení s § 120 s. ř. s.; stěžovatel ve věci neměl úspěch, proto mu právo na náhradu nákladů řízení nenáleží, úspěšná žalovaná toto právo nemá rovněž, neboť tak výslovně stanoví § 60 odst. 2 s. ř. s.

Stěžovateli byl pro řízení o kasační stížnosti soudem ustanoven advokát; ze soudního spisu krajského soudu Nejvyšší správní soud zjistil, že učinil v této právní věci dva úkony právní služby (převzetí zastoupení, písemné podání ve věci samé), za které mu náleží odměna ve výši 2 x 250 Kč (sazba mimosmluvní odměny za jeden úkon právní služby činí z tarifní hodnoty do 500 Kč 250 Kč, přitom podle § 9 odst. 2 vyhlášky č. 177/1996 Sb. (advokátní tarif) se za tarifní hodnotu ve věcech důchodového pojištění považuje částka 500 Kč. Za jeden úkon právní služby dále přísluší paušální náhrada hotových výdajů ve výši 75 Kč (§ 13 odst. 3 cit. vyhlášky). Celkovou výši odměny tedy Nejvyšší správní soud stanovil v částce 650 Kč; odměnu podle § 35 odst. 7 s. ř. s. hradí stát; bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 60 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 24. března 2005

JUDr. Milada Tomková
předsedkyně senátu